

Het wielrennen in de Nederlandse literatuur.

Een beknopt overzicht.

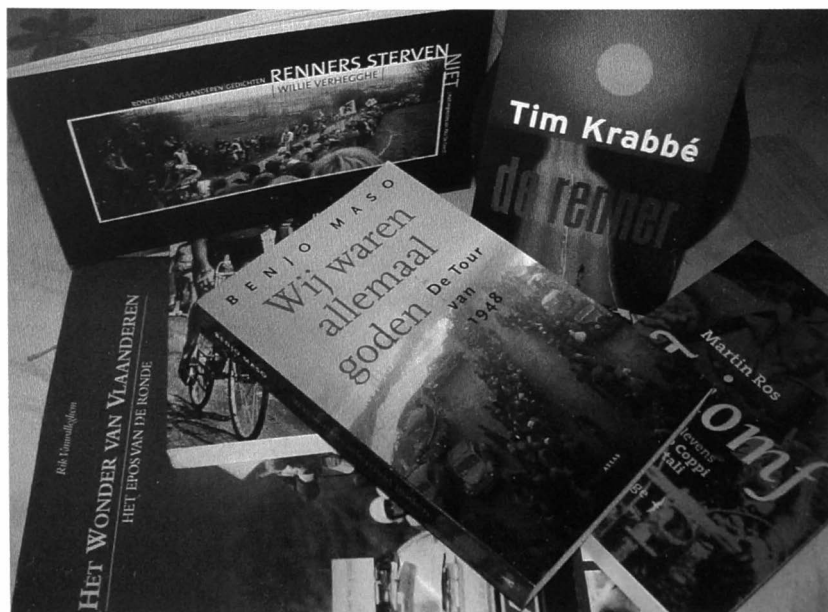
Patrick Cornillie

“Neem van zijn hand bezit en leid zijn fiets..!”

“Natuurlijk was ik duizend keer liever wielrenner dan dichter geworden. En natuurlijk was dat de echte romantiek, die van kleine jongens: een andere is er niet.” Het is een fragment uit de onvolprezen roman *Het bal van Opa Bing* van Luuk Gruwez. De zinnen zijn zo trefzeker neergeschreven, dat je er niet aan hoeft te twijfelen: de auteur méént het nog ook. Gruwez is wat dat betreft geen alleenstaand geval. Ook andere gevestigde literatoren schreven ooit over het wielrennen: Paul de Wispelaere, Godfried Bomans, Remco Campert, Hugo Claus, Tom Lanoye. Zelfs Stijn Streuvels schreef in 1915 al over “... ‘t genot en de dronkenheid der snelheid” in *Mijn rijwiel*.

Is de wielersport de meest literaire onder alle sporten? Het lijkt alvast een hele opdracht om evenveel gedichten, romans en theaterstukken bijeen te krijgen rond pakweg voetbal, badminton of curling. Over de wielersport liggen de titels voor het grijpen. Wielersport gaat dan ook over heroïek, dramatiek en schoonheid, over gekoesterde verlangens en stukgelopen illusies. Kortom, over de soap van het leven.

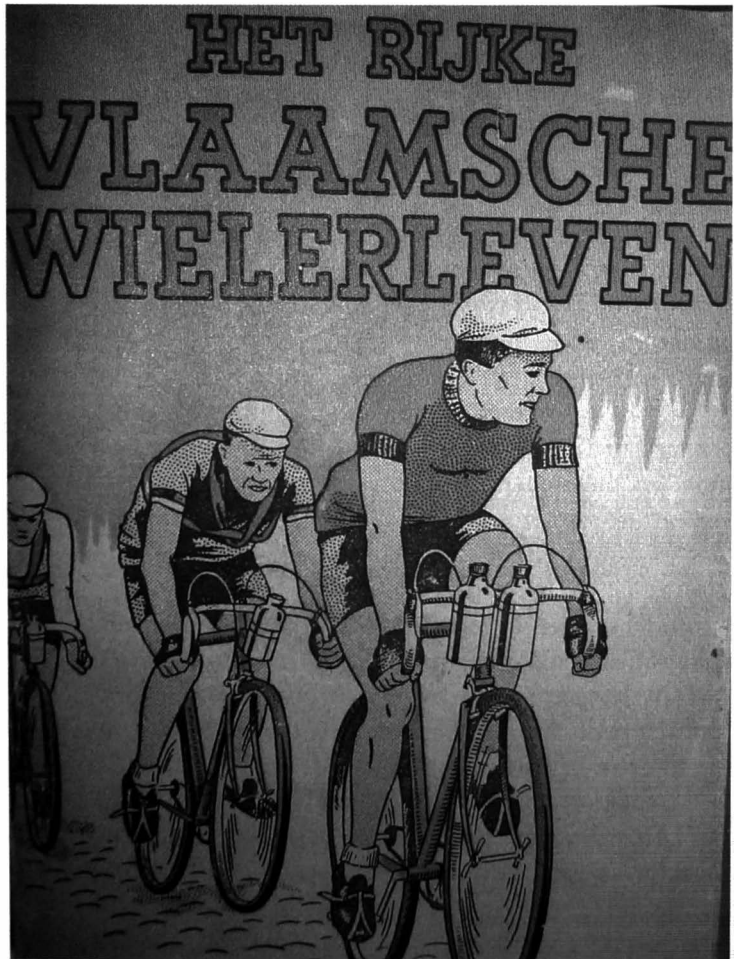
Wielrennen is in, schrijven erover nog meer. En dat in alle mogelijke genres. De in literatuur geïnteresseerde wielersupporter vindt zijn gading in de publicaties van de in wielersport geïnteresseerde schrij-

Het combinatie wielrennen-literatuur is 'in'.

ver. Volwaardige romans zijn er verschenen. Fictieve verhalen dus die zich bijna voor honderd procent afspeelen in en om het wielermilieu. Personages, intriges, decors, gebeurtenissen die bij wielervrienden ongetwijfeld een feest van herkenning veroorzaken. Wat dat betreft waren *De beklimming van de Mont Ventoux* van Jos Vandelloo en *Een lange ontsnapping* van Mart Smeets een goede poging, *De Proloog* van Bert Wagendorp en vooral *Aankomst maken* van Wim Chielens al kleine meesterwerkjes. Maar dé klassieker der klassiekers is en blijft nog altijd *De renner* van Tim Krabbé. Alleen al de openingszin kan stilaan tot de evergreens van de Nederlandse literatuur worden gerekend: “Meyrueis, Lozère, 26 juni 1977. Warm, bewolkt weer. Ik pak mijn spullen uit mijn auto en zet mijn fiets in elkaar. Vanaf terrasjes kijken toeristen en inwoners toe. Niet-wielrenners. De leegheid van die levens schokt me.”

Ook fictie, maar wat korter van stof, is het cursiefje. Het genre lijkt een beetje aan belangstelling te verliezen, en dat is jammer, want rond

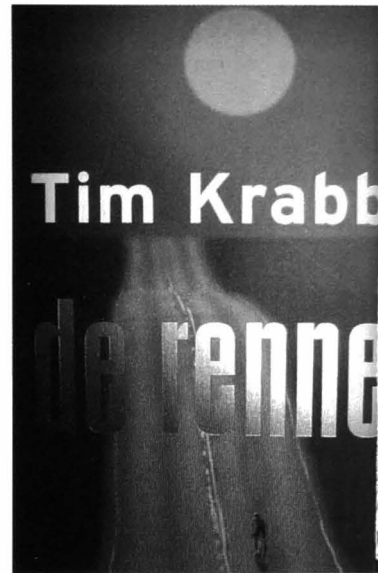

Waar het allemaal mee begon:
Het rijke Vlaamsche wielerven
van Karel Van Wijnendaele.

de wielersport werden vaak leuke, spitsvondige en rake miniaturen geschreven - zeker in de tijd toen de dagbladen nog enige literaire eerzucht, het enthousiasme én het geld hadden om zo'n stukjesschrijvers mee te sturen naar de Tour. Piet Theys (*Sport zagezegd* en *De Ronde, een pocket in gele trui*) was in dit soort literatuur de ongekroonde koning. Naast zich op het podium horen ongetwijfeld ook Jos Gheysen (*De derde man*) en Louis Verbeeck (*Dagboek van een ongedoopte*).

Uiteraard vindt men ook heel wat boeken over wielrennen in de rekken 'non-fictie'. De slappe, snel bijeengeharkte interviews en goedkoop gebundelde artikelenreeksen buiten beschouwing gelaten, heeft de lezer ook hier weer de keuze uit fascinerende documenten met literaire inslag, sterke ontboezemingen over dat mini-universum dat wielrennen heet, geschreven in het soort proza om duimen en vingers bij af te likken. Geen uitslagen- en feitjesboek dus, maar verhalen die verknochtheid aan de wereld van het wielrennen in al zijn facetten uitademen. Een pure liefdesverklaring aan de wielrennerij. In dit genre was Karel Van Wijnendaele zondermeer de trendsetter. Zijn twee delen van *Het rijke Vlaamsche wielerverleven*, verschenen tijdens de oorlogsjaren, zijn als het ware tot het culturele erfgoed van de Vlaamse wielersport gaan horen. In een modernere versie volgden in zijn journalistieke spoor o.a. Robert Janssens met *Een eeuw onderweg. Straffe wielerverhalen* en Manu Adriaens met *De Muur van Geraardsbergen*. In de beste traditie van de Nederlandse vertellers lieten de jongste jaren ook Martin Ros (*Wielhelden*), Benjo Maso (*Het zweet der goden* en *Wij waren allemaal goden*), Peter Ouwerkerk (*Tourkoorts* en *Parijs is nog ver*) en Peter Schilthuizen (*De man met de hamer* en *Bloed, zweet en tranen*) heel aardige publicaties op de boekenwurm en wielersfreak los. Het nummer één (met stip!) in deze categorie van cycling fiction - en aangekondigd als een opvolger van *De renner* van Tim Krabbé - verdient *Van Santander naar Santander*. Treffend en meeslepend geschreven en vooral ook uniek omdat de auteur een ex-renner is - Peter Winnen, twee keer winnaar op l'Alpe d'Huez en één van de succesrijkste Nederlandse wielrenners ooit.

Met zijn debuut leunt Peter Winnen al dicht aan bij de zuivere rennersbiografieën - al ligt hij qua literaire finesse toch nog lengten voorop. Ook in dat genre - waarbij men de pure wielershistoriek en werken van encyclopedische aard kan rekenen - is er veel kaf, maar gelukkig ook wat koren. Eens te meer bouwen de Nederlanders daarin aan een sterke traditie. Recente biografieën die bij voorbeeld over Hennie Kuiper (*Alleen vooruit* van Dominique Elshout), Jan Janssen (*Vedette op de grens* van Fred van Slogteren) en Johan van der Velde (*Langs het ravijn* van Bart Jungman) verschenen, zijn boeken van hoge kwaliteit. In Vlaanderen zijn Dries Vansacker (*Omdat ic Vlaeminck ben*),

Klassieker onder de klassiekers:
De renner van Tim Krabbé.

Herman Laitem (*De Belgen en de Giro*) en vooral Rik Vanwalleghem (*Het wonder van Vlaanderen, Eddy Merckx. De mens achter de kanibaal, Briek Schotte en Patrick Sercu. Portret van een puzzel*) auteurs met faam bij de liefhebbers die dat ietsje méér verlangen van een wielboek.

En dan is er nog de poëzie of het mooiste der schone letteren. Logisch dat de wielersport inspiratie bracht voor de meest dichtertelijke ontboezemingen. “Ik fiets maar wat rond in een gedicht als in een lege wielbaan”, zo verwoordde Roland Jooris ooit zijn poëtica. Jan Kal zag het dan weer zo: “*Dichten is fietsen op de Mont Ventoux,/waar Tommy Simpson toen is overleden./Onder zo tragische omstandigheden/werd hier de wereldkampioen doodmoe.*” In de *Hel van het Noorden* viert Paul Rigolle alle teugels: “*Heroïsch! Driemaal heroïsch - engel van modder/ en vlees - stottert reeds de eerste renner door de vlakke./Hakt zich hakkeland een baan doorheen hagen,/gaat door schroot. Metaalbewerker tegen de elementen in,/lijdend aan zichzelf niets dan zichzelf...*” Iets frivoler klinkt het bij Hugo Claus: “*Op het tapijt (nu eens neergelegd, dan eens opgericht/nu eens geplooid, dan eens perzisch)/lag zij, (terwijl ik keek naar Parijs-Roubaix)/ te lachen. Hier, zei zij, kom hier./En terwijl Rik Van Looy snikkend over de eindmeet reed/kwamen wij klaar, glad als vissen.*” Van een andere orde, maar minstens even erotisch en nog altijd onovertroffen in het genre is het legendarische *Gent-Wevelgem* van Tom Lanoye: “*O Sister Brainstrom, heb genade met/uw gade. Neem van zijn hand bezit en/leid zijn fiets: hij is op weg naar/ Wevelgem, hij is op weg naar niets.*” In de loop der jaren ging Willie Verheghe zich zo’n beetje opwerpen als de wielerdichter *par excellence*. Zijn gedicht *De Flandriens* is een klassieker in het genre geworden, al verdient *Renners sterven niet* minstens eenzelfde statuut: “*Renners sterven niet/ze verdwijnen alleen maar uit het zicht/eens zij met niet te evenaren stijl/de laatste finish hebben overschreden/en de snelheid van het leven/hen met stijve spieren achterlaat//Want koersen blijven ze/ook al vallen hart en wielen stil,/zij gaan in duizend hoofden door/met duwen en nooit doodgaan...*”

Een overzicht

- ADRIAENS Manu, *De Muur van Geraardsbergen. Liefde en lijden van de Vlaamse coureur*, Van Halewyck, 1996
- CHIELENS Wim, *Aankomst maken*, Globe, 1997
- CLAUS Hugo, ‘Dagboekblad’ - uit *Gedichten 1969-1978*, De Bezige Bij, 1979
- ELSHOUT Dominique, *Hennie Kuiper. Alleen vooruit*, L.J. Veen, 2003
- JANSSENS Robert, *Een eeuw onderweg. Straffe wielerverhalen*, Globe/Bzztòh, 2000
- JOORIS Roland, ‘Fietsen’ - uit *Gedichten 1958-1978*, Lotus, 1978
- GRUWEZ Luuk, *Het Bal van Opa Bing, De Arbeiderspers*, 1994

- JUNGMAN Bart, *Langs het ravijn. Het veelbewogen wielerveven van Johan van der Velde*, L.J. Veen, 2001
- KAL Jan, 'Mont Ventoux' - uit *Fietsen op de Mont Ventoux, 222 sonnetten*, De Arbeiderspers, 1979
- KRABBE Tim, *De renner*, Erven Thomas Rap, 1978
- LAITEM Herman, *La Maglia Rosa. De Giro en de Belgen* (met Dries Vanysacker), de Eeclonaar, 2002
- LANOYE Tom, 'Gent-Wevelgem' - uit *In de piste*, Bert Bakker, 1984
- MASO Benjo, *Het zweet der goden. Legende van de wielersport*, De Arbeiderspers, 1990
- MASO Benjo, *Wij waren allemaal goden. De Tour van 1948*, Atlas, 2003
- OUWERKERK Peter, *Tourkoorts*, De Arbeiderspers, 1996
- OUWERKERK Peter, *Parijs is nog ver. Zintuiglijke sensaties uit honderd jaar Tour de France*, De Arbeiderspers, 2003
- RIGOLLE Paul, 'De hel van het noorden' - uit *De hel van het noorden*, Vers, 1982
- ROS Martin, *Heldenlevens. Verhalen over tragedie en roem van wielrenners*, Agathon, 1987
- SCHILTHUIZEN Peter, *De man met de hamer*, Blad bv, 2003
- SCHILTHUIZEN Peter, *Bloed, zweet en tranen*, Blad bv, 2004
- SMEETS Mart, *Een lange ontsnapping*, Pandora, 1997
- STREUVELS Stijn, *Mijn rijwiel*, L.J. Veen, 1915
- THEYS Piet, *Sport zagezegd*, Heideland (Vlaamse Pockets), 1964
- THEYS Piet, *De Ronde, een pocket in gele trui* (met Jos Gheysen), Heideland-Orbis (Vlaamse Pockets), 1964
- VANDELOO Jos, *De beklimming van de Mont Ventoux*, Manteau, 1990
- VAN SLOGTEREN Fred, *Jan Janssen. Vedette op de grens*, De Arbeiderspers, 2001
- VANWALLEGHEM Rik, *Eddy Merckx. De mens achter de kannibaal*, Pinguin Productions, 1993
- VANWALLEGHEM Rik, *Het wonder van Vlaanderen. Het epos van de Ronde*, Pinguin Productions, 1998
- VANWALLEGHEM Rik, *Briek Schotte. De laatste der flandriens*, Pinguin Productions, 1999
- VANWALLEGHEM Rik, *Patrick Sercu. Portret van een puzzel*, Pinguin Productions, 2004
- VAN WIJNENDAELE Karel, *Het rijke Vlaamsche wielerveven I en II*, Snoeck-Ducaju, 1942
- VANYSACKER Dries, *Omdat ik Vlaeminck ben*, de Eeclonaar, 1997
- VERBEECK Louis, *Dagboek van een ongedoopte* (met Piet Theys), Heideland-Orbis (Vlaamse Pockets), 1968
- VERHEGGHE Willie, *Tourmalet en andere poëzie buiten categorie*, de Eeclonaar, 2001
- WAGENDORP Bert, *De proloog*, L.J. Veen, 1995
- WINNEN Peter, *Van Santander naar Santander. Brieven uit het peloton*, Thomas Rap, 2000